

Силабус навчальної дисципліни
«АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма	«Міжнародний бізнес»
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	Українська
Курс / семестр	3курс, 6 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції – 24 год. Практичні (семінарські) – 12год. Лабораторні – 12 год. Самостійна робота – 102 год.
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Кафедра	Міжнародного бізнесу та економічного аналізу; адреса: 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А; телефон 702-18-3; сайт кафедри: http://www.ea.hneu.edu.ua
Викладач	Петряєва Зоя Федорівна, посада: професор кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу; вчене звання: професор
Контактна інформація викладачів	Зоя Петряєва <petryaeva_zoya@i.ua> ,
Дні занять	Петряєва З.Ф.- вівторок, четвер
Консультації	Петряєва З.Ф.- вівторок, 14:00-15:00, ОЦ-35, консультації очні відповідно до графіку, індивідуальні.

Метою викладання навчальної дисципліни «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності» виступає визначення впливу зовнішньоекономічних операцій на показники фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання і оцінка перспектив їх розвитку.

Передумови для навчання

Студентами вивчені такі дисципліни, як кількісні методи, статистика, облік міжнародних операцій, теорія міжнародних відносин, світова економіка та міжнародні економічні відносини.

Знання, вміння, навички, якими повинен володіти здобувач, щоб приступити до вивчення дисципліни: здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними; здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи аналізу зовнішньоекономічної діяльності і фінансового стану суб'єкта ЗЕД

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу зовнішньоекономічної діяльності

1.1. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності і його роль в управлінні підприємством.

Значення аналізу зовнішньоекономічної діяльності в управлінні підприємствами й організаціями як методу обґрунтування управлінських рішень, виявлення резервів, оцінювання економічної ефективності господарювання. Значення зовнішньоекономічної аналізу для

досягнення кращих результатів і підвищення ефективності роботи підприємств і організацій. Роль аналізу ЗЕД в розвитку ринкової економіки.

1.2. Господарські процеси як предмет аналізу ЗЕД.

Сутність аналізу зовнішньоекономічної діяльності як елемента управлінської діяльності, що передуює прийняттю рішень, їхньому обґрунтуванню на основі інформації, що надходить. Об'єкт, предмет і завдання аналізу зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах і організаціях. Місце аналізу зовнішньоекономічної діяльності в системі наук.

Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу зовнішньоекономічної діяльності

2.1. Сутність методу аналізу зовнішньоекономічної діяльності.

Визначення методу та його особливостей. Система показників, що використовується в аналізі. Формування аналітичних показників. Класифікація показників: кількісні і якісні, факторні і результативні, загальні і часткові. Поняття фактора в аналізі як умови здійснення господарських процесів, причини зміни результатів роботи. Класифікація і ранжування соціально-економічних і техніко-економічних факторів. Принципи аналітичного вивчення зовнішньоекономічної діяльності: адаптивність – відповідність особливості досліджуваного об'єкта, комплексність розгляду факторів, рання діагностика, випереджальне відображення, безперервність ведучої ланки й ін. Сутність резервів, їхня класифікація і виявлення. Основні принципи пошуку резервів.

2.2. Класифікація методів і прийомів аналізу.

Економіко-логічні, економіко-математичні, евристичні, спеціальні методи. Застосування методів і прийомів на етапах аналітичного вивчення в різних видах аналізу.

Методика аналізу зовнішньоекономічної діяльності як сукупність відповідних принципів, способів і прийомів, творча активність суб'єктів аналізу.

Класифікація економіко-логічних прийомів і галузь їхнього застосування.

Елімінування як метод розрахунку впливу факторів. Засоби елімінування ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць.

Прийом порівняння, його застосування в аналізі зовнішньоекономічної діяльності. Базис порівняння. Забезпечення порівнянності показників. Моделювання. Види моделей, використання моделювання в аналізі ЗЕД. Балансовий метод. Використання балансових пов'язувань для визначення величини невідомих показників і факторів.

Прийом угруповання. Його використання для виявлення взаємозв'язку групованих ознак і результативних показників, вивчення тенденцій розвитку досліджуваного явища і виявлення найбільш значущих причин його зміни.

Графічні методи. Економіко-математичні методи, що використовуються в аналізі зовнішньоекономічної діяльності, їхня класифікація.

Соціологічні методи, що застосовуються в аналізі зовнішньоекономічної діяльності. Анкетний метод дослідження. Опитування суб'єктів аналізу. Проведення експерименту.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення

3.1. Види аналізу, їхня класифікація.

Етапи розвитку аналізу господарської діяльності і аналізу зовнішньоекономічної діяльності як його складової. Класифікація видів та напрямів аналізу зовнішньоекономічної діяльності. Їх зміст і роль у плануванні діяльності підприємства.

Оперативний аналіз. Особливості його методики.

Порівняльний аналіз. Особливості його проведення та спрямованість на пошук резервів підвищення ефективності діяльності.

Функціонально-вартісний аналіз. Принципи організації та послідовність проведення ФВА.

Фінансовий аналіз. Його зміст та інформаційна база.

Комплексний аналіз. Сутність системного підходу. Взаємозв'язки та взаємозалежності окремих показників і сторін діяльності підприємства.

Стратегічний аналіз. Передбачення та визначення наслідків стратегічних рішень.

Маржинальний аналіз. Розподіл виробничих витрат на змінні і постійні. Аналіз зв'язку між витратами й обсягом виробництва. Визначення точки беззбитковості та обмежень у процесі використання маржинального аналізу.

3.2. Система економічної інформації як база даних для аналізу зовнішньоекономічної діяльності.

Принципи організації інформаційного забезпечення управління й аналізу зовнішньоекономічної діяльності. Вимоги, яким повинна відповідати система інформації. Характеристика найважливіших видів техніко-економічної інформації на підприємствах.

3.3. Організація аналітичного процесу.

Процесуальна побудова періодичного аналізу. Елементи аналітичного процесу: етап, процедура, операція. Регламентация аналітичного процесу і можливості його автоматизації.

Тема 4. Аналіз фінансового стану суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності

4.1. Завдання аналізу фінансового стану суб'єкта ЗЕД, його інформаційна база.

Основні завдання і етапи аналізу фінансового стану суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Характеристика джерел інформації. Бухгалтерський баланс як основне джерело інформації для оцінювання фінансового стану підприємства: зміст і аналітичні значення окремих статей балансу. Аналітичне угруповання статей.

4.2. Аналіз активів і пасивів підприємства.

Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства. Основні умови стабілізації фінансового стану підприємства.

Аналіз засобів підприємства і джерел їхнього покриття. Аналіз зміни в складі і структурі активів балансу на конкретну дату й у динаміці. Оцінювання співвідношення основного й оборотного капіталів. Аналіз структури основних і оборотних активів. Оцінювання причин змін, що відбулися в структурі активів, їхній вплив на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Аналіз матеріальних оборотних активів: виявлення зайвих запасів. Аналіз дебіторської заборгованості: за обсягом, складом, структурою і термінами її виникнення (за даними аналітичного аналізу).

Аналіз пасивів підприємства. Склад і співвідношення власного і позикового капіталів на конкретну дату й у динаміці. Оцінювання впливу змін у структурі джерел засобів на фінансовий стан підприємства. Аналіз позикових засобів щодо термінів їхнього погашення. Ефект фінансового важеля.

4.3. Аналіз фінансової стійкості і ліквідності суб'єкта ЗЕД.

Показники фінансової стійкості, методи їхнього визначення й оцінювання досягнутого рівня. Абсолютні і відносні показники фінансової стійкості. Загальні і проміжні показники ліквідності, показники короткострокової і довгострокової ліквідності: методи розрахунку, оцінювання їхньої відповідності оптимальним значенням.

4.4. Аналіз ефективності використання оборотних коштів.

Аналіз оборотних коштів суб'єкта ЗЕД, причини їхньої зміни. Вплив оборотності оборотних коштів на ефективність діяльності підприємства. Аналіз ділової активності суб'єктів ЗЕД. Узагальнення результатів аналізу фінансового стану суб'єкта ЗЕД і визначення шляхів його розвитку.

Тема 5. Аналіз прибутку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності

5.1. Завдання аналізу прибутку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, його інформаційна база.

Завдання і етапи аналізу прибутку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Характеристика джерел інформації для аналізу.

5.2. Факторний аналіз прибутку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз динаміки фінансових результатів суб'єкта ЗЕД. Факторний аналіз валового прибутку від реалізації товарної продукції. Вплив на валовий прибуток асортиментних і

структурних зрушень, зміни собівартості, відпускних цін, обсягу реалізації, якості продукції. Аналіз чистого прибутку. Визначення факторів, що впливають на чистий прибуток.

5.3. Аналіз показників рентабельності.

Система показників рентабельності. Фактори, що їх визначають. Факторний аналіз показників рентабельності.

Зведений підрахунок резервів зростання прибутку і рентабельності.

Змістовий модуль 2. Аналіз і оцінка ефективності експортних та імпорتنних операцій

Тема 6 Аналіз обсягів, динаміки та структури зовнішньоекономічних операцій (2 год.)

6.1. Інформаційне забезпечення аналізу зовнішньоекономічних операцій

Основні напрями та етапи аналізу експортно-імпорتنних операцій. Джерела інформації для загального аналізу обсягів, динаміки та структури зовнішньоекономічних операцій: первинні документи, фінансова та податкова звітність, статистична звітність, інші джерела.

6.2. Аналіз обсягів, строків, динаміки та структури зовнішньоекономічних операцій.

Аналіз обсягів та строків зовнішньоекономічних операцій. Аналіз динаміки і структури експортних та імпорتنних операцій. Аналіз виконання зобов'язань за зовнішньоторгівельними контрактами. Аналіз раціональності використання коштів при проведенні експортно-імпорتنних операцій.

Тема 7. Аналіз експортних операцій

7.1. Факторний аналіз обсягів реалізації експортної продукції.

Встановлення факторів, які впливають на обсяги реалізації експортної продукції. Факторна модель. Визначення резервів експортного виторгу від продажу продукції. Наслідки невиконання зобов'язань за фізичним обсягом.

7.2. Аналіз впливу експорту продукції на фінансовий стан суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Оцінка стійкості суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Локальний та інтегральний показник прибутку від зовнішньоекономічної діяльності. Відносні рівні локальної та інтегральної стійкості ЗЕД. Середні показники локальної та інтегральної стійкості зовнішньоекономічної діяльності. Класи стійкості ЗЕД. Види характеру стійкості ЗЕД.

Тема 8. Аналіз імпорتنних операцій (4 год.)

8.1. Аналіз факторів, що впливають на формування витрат з придбання імпорتنних товарів.

Показники, що характеризують імпорт товарів. Аналіз імпорتنних поставок. Визначення фактичної собівартості товарів, що імпортуються. Оцінка впливу факторів на зміну витрат на одиницю імпорتنної продукції, а також на весь обсяг імпорту.

8.2. Аналіз впливу імпорту продукції на фінансові результати підприємства.

Визначення валового, чистого прибутку від продажу товарів, що імпортуються. Встановлення відхилення від відповідної бази. Обчислення впливу факторів на це відхилення. Факторні моделі валового і чистого прибутку.

Тема 9. Аналіз ефективності зовнішньоекономічних операцій

9.1. Аналіз ефективності експортних операцій

Розрахунок беззбиткової зовнішньоторгівельної ціни експортного товару при відомих витратах відповідно до базисних умов постачання. Встановлення максимально прийнятних витрат на експорт товару відповідно до базисних умов постачання. Оцінка економічної ефективності експорту товару.

9.2. Аналіз ефективності імпорتنних операцій.

Розрахунок беззбиткової зовнішньоторгівельної ціни імпортного товару народного споживання відповідно до базисних умов постачання при відомій його внутрішній вартості. Встановлення мінімально допустимої вартості оцінки імпортного товару народного споживання при відомій зовнішньоторгівельній ціні відповідно до базових умов постачання.

Оцінка економічної ефективності імпорту товарів народного споживання і виробничого призначення.

9.3. Аналіз накладних витрат за експортно-імпортними операціями.

Обґрунтування витрат з перевезення продукції, її збереження і реалізації з урахуванням курсів валют. Визначення факторів, які впливають на зміни статей накладних витрат. Розрахунок впливу факторів на суму витрат по збереганню товару.

Тема 10. Особливості аналізу зовнішньоекономічної діяльності регіону

10.1. Концептуальні положення методичного забезпечення аналізу зовнішньоекономічної діяльності регіону.

Аналіз поточного стану ЗЕД регіону та її структури. Аналіз взаємозв'язків між показниками ЗЕД, рівнем інтегрованості регіону до світового простору та соціально-економічного розвитку регіону. Аналіз показників перспективності зовнішньоекономічної діяльності регіону.

10.2. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності країни.

Аналіз інтегрованості країни до світового простору. Аналіз показників перспективності зовнішньоекономічної діяльності країни.

Матеріально-технічне (програмне) забезпечення дисципліни

Для лекцій: мультимедійний проектор - основне призначення: для презентацій; для практичних і лабораторних занять - персональні комп'ютери

Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система)

На платформі Moodle (персональна навчальна програма) знаходяться: робоча програма навчальної дисципліни, робочий план (технологічна карта), лекції за темами, методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять, самостійної роботи студентів (<https://pns.hneu.edu.ua/my/>)

Рекомендовані джерела

Основна

1. Бутинець Ф. Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець, І. М. Жиглей, В. М. Пархоменко; За ред. проф. Ф. Ф. Бутенця; 2-е вид. доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2001. – 544 с.
2. Вічевич А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник. – Львів : Афіша, 2004. - 140 с.
3. Кадуріна Л. О. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. - 228 с.
4. Економічний аналіз. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». /За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця - Житимир: ПП «Рута», 2003. - 680 с.
5. Отенко І. П. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / І. П. Отенко, З.Ф. Петряєва. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 420 с.
6. Петряєва З. Ф. Аналіз фінансової звітності підприємства. Навчальний посібник. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 248 с.
7. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Государственный Университет Управления; Под ред. проф. И. Н. Иванова. – М. : НИЦ Инфра-М, 2013. – 297 с.
8. Бухгалтерский учет, анализ и аудит внешнеэкономической деятельности: Учебник / Под ред. Ю. А. Бабаева. – М. : Вузовский учебник: ИНФРА-М, 2010. – 295 с.

Додаткова

9. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
10. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности : учебник / В. В. Ковалев, О. К. Волкова. – М. : ПБОЮЛ Гриженко Е. М., 2000. – 424 с.

11. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 560 с.

12. Отенко І. П. Особливості економічного аналізу в галузях народного господарства / І. П. Отенко, Т. О. Колодізева, В. В. Іванієнко. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2002. – 196 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

13. Scopus - <http://www.scopus.com/home.url>

14. ЛігаБизнесИнформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.liga.net.

15. Нормативные акты Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.

16. Сервер Верховной Рады Украины. – Режим доступу : portal.rada.gov.ua.

Система оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, лабораторні і практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни

здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр заноситься у екзаменаційну "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Більш детальна інформація щодо оцінювання наведена в технологічній карті дисципліни.

Накопичування рейтингових балів з навчальної дисципліни (приклад)

Види навчальної роботи	Мах кількість балів
Оцінка домашніх завдань	25
Підготовка есе, статті	7
Опитування за темами	8
Підготовка доповіді і презентації	6
Модульна контрольна робота	14
Екзамен	40
Максимальна кількість балів	100

Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання та ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену (іспиту), диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики, тренінгу	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C	задовільно	
64 – 73	D		не зараховано
60 – 63	E	незадовільно	
35 – 59	FX		
1 – 34	F		

Політики навчальної дисципліни

*Політика дотримання академічної доброчесності,
Політика щодо пропусків занять,
Політика щодо виконання завдань пізніше встановленого терміну,
тощо*

Більш детальну інформацію щодо компетентностей, результатів навчання, методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни (<https://pns.hneu.edu.ua/my/>).

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Силабус затверджено на засіданні кафедри «14»вересня 2020 р. Протокол №2